

Státní okresní archiv Klatovy

Újezdní školní rada Velhartice

1870–1949

Inventář

EL NAD č.: 1439

AP č.: 683

Eva Ulrichová

Klatovy 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	7
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	7
Seznam použitých pramenů a literatury	8
Příloha: Seznam použitých zkratk	9
Inventární seznam	10

Úvod

I. Vývoj původce archiválií

Původci archiválií archivního fondu: Místní školní rada Velhartice (1868–1948)

Újezdní školní rada Velhartice (1948–1949)

Místní školní rady se zřizovaly na základě zákona č. 48/1868 ř. z., kterým byla vydána pravidla o postavení školy k církvi. Dohlížely na dodržování školských zákonů a nařízení vyšších školských úřadů, na školní docházku a na chování žáků. Dále se staraly o finanční i věcné potřeby školy, včetně školních budov i pozemků. Členové místní školní rady byli voleni ze zástupců školy, obce a náboženských společností. Volební období trvalo tři roky.

Místní školní rada ve Velharticích vznikla pravděpodobně podle uvedeného zákona v roce 1868. V té době byla Obecná škola ve Velharticích dvoutřídní. Ke školní obci byly přiškoleny obce Velhartice, Braníček, Jarkovice, Chvalšovice, Chotěšov, Malonice, Nemilkov, Radvanice, Stojanovice, Svinná a Tajanov. Původní školní budova ze začátku 19. století byla nedostačující, proto byly pro druhou třídu najímány místnosti v soukromých domech. V roce 1869 zakoupila místní školní rada pro školu dům čp. 63, který však nebyl pro školní účely moc vyhovující. Druhá třída musela být umístěna v bývalé školní budově, kterou odkoupila obec. V roce 1872 byla škola rozšířena na trojtřídní. Pro novou třídu byla upravena místnost v budově bývalé školy, která dříve sloužila jako byt učitele.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 došlo k rozpuštění místních školních rad k 31. prosinci 1920 vládním nařízením č. 605/1920 Sb., o místních radách školních a o místních výborech školních (pro školy menšinové). Nové místní školní rady a místní školní výbory (pro menšinové školy) byly voleny k 1. lednu 1921. Funkční období bylo čtyřleté, náplň činnosti zůstala stejná. Přímý dozor nad činností rady vykonávali okresní a zemští školní inspektoři. Dne 30. ledna 1921 byla na schůzi obecního zastupitelstva zvolena nová Místní školní rada ve Velharticích. V dalších letech probíhaly pravidelně volby do místní školní rady dle platných zákonů.

Školní budovy byly ve velmi špatném stavu, a přestože školské úřady několikrát nařídily stavbu nové školní budovy, nestalo se tak. Z tohoto důvodu ustanovil Okresní školní výbor v Sušici komisi, která dne 19. prosince 1934 prozkoumala skutečný stav školních budov ve Velharticích. Na základě protokolu o zjištěných závadách došlo k jednání místní školní rady s obecním úřadem ohledně stavby nové školní budovy. Dne 17. září 1935 zařadila místní školní rada do rozpočtu

na rok 1936 částku 400 000,- korun na tuto stavbu. Zároveň zadala inzerát do Sušických novin, kde žádala stavitele o bezplatné náčrtky. Dodáno bylo 9 náčrtků. Místní školní rada se na své schůzi dne 14. ledna 1936 usnesla o zadání vyhotovení plánů staviteli Horákovi z Klatov, to nebylo zastupitelstvem schváleno. Dne 7. května 1936 bylo vyhotovení plánů a rozpočtu zadáno Karlu Hourovi, staviteli v Sušici, který je dne 24. června 1936 vyhotovil. Také okresní školní rada komisionálním šetřením dne 14. července 1936 plány i staveniště schválila. Stavba byla zadána dne 21. února 1937 staviteli Hourovi, který ji začátkem března zahájil. Kolaudace se konala 26. října téhož roku.

Obec Velhartice podala v roce 1927 žádost k okresnímu školnímu výboru o zřízení měšťanské školy ve Velharticích. Došlo ale ke sporu s obcí Hlavňovice, vzdálené pouze 4 kilometry od Velhartic, která rovněž žádala o zřízení této školy ve své obci.

V roce 1935 byl vydán zákon č. 233/1935 Sb., kterým se měnily a doplňovaly zákony o zřizování a vydržování veřejných měšťanských škol, o docházce do nich a o jejich správě, kterým se mimo jiné zřídil na místě dosavadní místní školní rady správní orgán společný pro školní obce i pro školní újezd, nazvaný újezdní školní rada. Rozšířen byl vládním nařízením č. 153/1937 Sb., o újezdních školních radách. Místní školní rada dopisem ze dne 8. ledna 1936 upozornila obecní zastupitelstvo ve Velharticích na tento nový zákon a požádala, aby zahájilo jednání o zřízení újezdní školy měšťanské. Na schůzi obecního zastupitelstva dne 16. ledna 1936 bylo usneseno opět požádat o povolení této školy. Okresní školní výbor v Sušici dne 5. února 1936 povolil zřízení újezdní školy měšťanské s žádostí o zaslání výpisů usnesení obecních zastupitelstev obcí, které se dobrovolně připojují újezdem k měšťanské škole ve Velharticích. Dne 12. června 1936 byly zaslány vyžádané písemnosti. Okresní školní výbor dne 6. prosince 1937 postoupil žádost se všemi přílohami k vyjádření Okresnímu zastupitelství v Sušici, které na schůzi konané dne 12. března 1938 schválilo zřízení újezdní měšťanské školy ve Velharticích. Žádost byla také dne 2. listopadu 1937 poslána ke schválení Zemské školní radě v Praze, která dopisem ze dne 31. března 1938 žádala o sdělení, zda obec žádá o zřízení neújezdní či újezdní měšťanské školy. Z důvodů politických bylo zřízení této školy pozastaveno.

V období okupace bylo vládním nařízením č. 115/1941 Sb., o složení místních (újezdních) školních rad, ustanoveno, že členy místní školní rady jmenoval přednosta okresního úřadu. Podle tohoto nařízení byla jmenována Okresním úřadem v Sušici nová Místní školní rada ve Velharticích, jejíž ustavující schůze se konala dne 15. srpna 1941. K další změně došlo v roce 1943, kdy se nařízením ministra školství č. 302/1943 Sb., o místní školské správě, zrušily místní

(újezdní) školní rady. Jejich pravomoc přešla na starostu obce v sídle školní rady, nebo mohl být k tomuto účelu jmenován jiný člen obecní rady, v případě potřeby i jiná osoba (pověřený představený školní obce).

K obnovení místních školních rad v roce 1945 došlo na základě výnosu MŠO č. 96/1945 (pokyny o úřadování školních úřadů (orgánů) místní, okresní a zemské správy). Jejich činnost se řídila vládním nařízením z roku 1920. Dne 18. března 1946 se konala ustavující schůze nové Místní školní rady ve Velharticích.

Dne 25. září 1945 zaslal Místní národní výbor ve Velharticích žádost Okresnímu národnímu výboru v Sušici o povolení zřízení měšťanské školy. Dne 2. září 1946 bylo na této škole zahájeno vyučování. Ke školnímu obvodu byly přiškoleny tyto obce: Velhartice, Častonice, Čeletice, Hlavňovice, Hory Matky Boží, Chotěšov, Malonice, Milínov, Nemilkov, Ujčín, Přestanice a Radvanice. Škola byla umístěna ve stejné školní budově jako škola obecná, ale správu měla každá škola samostatně.

Výnosem zemské školní rady ze dne 30. října 1947 zřídilo Ministerstvo školství a osvěty výnosem ze dne 27. září 1947 splatností od 1. září 1947 veřejnou újezdní měšťanskou školu, podle zákona č. 233/1935 Sb. Z tohoto důvodu Okresní školní výbor v Sušici ukončil činnost dosavadní Místní školní rady ve Velharticích a vypsál volby do újezdní školní rady. Do jejího ustavení byl pověřen vedením školské správy předseda Místního národního výboru ve Velharticích. Nová Újezdní školní rada ve Velharticích byla ustavena dne 12. ledna 1948.

Činnost místních (újezdních) školních rad ukončil zákon č. 279/1949 Sb., o finančním hospodaření národních výborů, podle kterého byly od 1. ledna 1950 zrušeny školní obce. Jejich práva a závazky přešly na stát a finanční prostředky se staly součástí rozpočtu místního národního výboru v obci, v níž měla škola sídlo.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Dochované archiválie se pravděpodobně po celou dobu existence místní a újezdní školní rady nacházely v budově školy. Do Okresního archivu v Sušici byly předány 19. října 1956 – přír. č. 860, 861/56 a 6. března 1958 – přír. č. 60–71/58 Osmiletou střední školou ve Velharticích. Od 1. července 1960 byl tento archiv administrativně spojen s Okresním archivem v Klatovech, jehož součástí se staly i tyto archiválie. Další předání bylo 6. června 2006 – přír. č. 41/2006 Základní školou Velhartice.

Část archiválií byla přesunuta do tohoto fondu při zpracování fondu Základní škola Velhartice, EL NAD 1408, dne 6. června 2011 vnitřní změnou č. 1/1408 a při zpracování fondu Archiv města Sušice, EL NAD 564, dne 27. září 2016 vnitřní změnou č. 3/564.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Fond tvoří archiválie místní školní rady z let 1870–1948 a újezdní školní rady z let 1948–1949, celkový časový rozsah je 1870–1949. Jazykem archiválií je čeština. Archiválie jsou poškozeny prachem.

Fond obsahuje 19 úředních knih z let 1870–1947 (0,10 bm), 2 registraturní pomůcky z let 1891–1940 (0,01 bm) a 4 kartony spisů z let 1870–1949 (0,44 bm).

Při zpracování fondu byly v kartonech nalezeny knihy z let 1870–1947 a podací protokol z let 1921–1940, z tohoto důvodu došlo ke změně evidenčních jednotek i metráže, z původních 0,59 bm na 0,55 bm. Rovněž došlo ke změně časového rozsahu z 1872–1947 na 1870–1949.

Pořádání a inventarizace fondu proběhly podle vyhlášky č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dále podle Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006-0767/2010 a jeho dodatků čj. SOAP/006-1300/2014, Základních pravidel pro zpracování archiválií čj. MV-46913/AS-1/AS-2013 a Metodického pokynu Archivní správy MV v Praze čj. AS/1-2-2020/99.

Pro uspořádání archiválií daného archivního fondu bylo použito následující pořádací schéma:

I. Úřední knihy

- a) Správní knihy
- b) Evidenční knihy
- c) Účetní knihy

II. Registraturní pomůcky

Podací protokoly

III. Spisový materiál

Spisy

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond obsahuje 2 knihy zápisů ze schůzí z let 1885–1947, které poskytují přehled o složení místní školní rady a její činnosti v daných volebních obdobích. Ve fondu se dochovaly 4 evidenční knihy – seznamy žáků z let 1870–1873, kde jsou zapsány děti školou povinné. Z účetních materiálů se zde nachází hlavní knihy, pokladní deníky, knihy příjmů a výdajů, rozpočty a účetní závěrky místní školní obce z let 1884–1946, ze kterých lze čerpat informace o způsobu hospodaření místní školní rady. Dále jsou ve fondu uloženy 2 podací protokoly z let 1891–1940.

Dalšími archiváliemi jsou spisy z let 1870–1949, ze kterých lze získat informace např. o celkové činnosti místní školní rady (úřední korespondence s okresní školní radou a okresním školním výborem), o zanedbání docházky žáků (úřední korespondence s obecními úřady přiškolených obcí a s rodiči žáků), o přestěhování žáků (úřední korespondence s jinými místními školními radami a školami), o ustanovování učitelů, o zapůjčení školní budovy a další.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond zinventarizovala v roce 2018 a archivní pomůckou jej opatřila v roce 2019 ve Státním okresním archivu Klatovy Eva Ulrichová.

V Klatovech 15. 1. 2019

Eva Ulrichová

Seznam použitých pramenů a literatury

SOKA Klatovy, fond *Národní škola Velhartice*, knihy inv. č. 359–361.

SOKA Klatovy, fond *Střední škola Velhartice*, kniha inv. č. 1.

SOKA Klatovy, fond *Archiv Města Velhartice*, knihy inv. č. 20–25, spis inv. č. 129.

SOKA Klatovy, fond *Místní národní výbor Velhartice*, kniha inv. č. 1.

Říšský zákoník (Reichsgesetzblatt). Vídeň: c. k. dvorní a státní tiskárna, 1868.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Praha: Státní tiskárna, 1920.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Praha: Státní tiskárna, 1935.

Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava. Praha: Tiskárna Protektorátu Čechy a Morava, 1941.

Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava. Praha: Tiskárna Protektorátu Čechy a Morava, 1943.

Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé. Praha: Státní tiskárna, 1949.

Věstník ministerstva školství a osvěty. Praha: Státní nakladatelství, 1945.

JANÁK Jan, HLEDÍKOVÁ Zdeňka, DOBEŠ Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

TOPINKA, Jiří a kol. Příspěvek k pořádání školských fondů, *Archivní časopis*, 2008, roč. 58, č. 2.

MEJSTRÍK, Petr. *Velhartice*. Plzeň: Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody, 1989.

kol. *Sborník Sušicka*. Sušice: Okresní sbor osvětový, 1938.

Příloha: Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
bm	běžný metr
c. k.	císařsko-královský
čj.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evid. jedn.	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
kol.	kolektiv
MŠO	Ministerstvo školství a osvěty
MV	Ministerstvo vnitra
ppr	podací protokol
přír. č.	přírůstkové číslo
roč.	ročník
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
SOA	státní oblastní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	státní okresní archiv
ÚŠR	újezdní školní rada
ukn	úřední kniha

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

I. Úřední knihy

a) Správní knihy

1	Zápisy ze schůzí (11. 10. 1885 – 8. 3. 1902)	1885–1902	ukn 1
2	Zápisy ze schůzí (15. 8. 1941 – 13. 5. 1947)	1941–1947	ukn 2

b) Evidenční knihy

3	Seznam dětí	1870	ukn 3
4	Seznam dětí	1871	ukn 4
5	Seznam dětí	1872	ukn 5
6	Seznam dětí	1873	ukn 6

c) Účetní knihy

7	Hlavní kniha	1940	ukn 7
8	Hlavní kniha	1943	ukn 8
9	Hlavní kniha	1944	ukn 9
10	Pokladní deník	1940	ukn 10
11	Pokladní deník	1943	ukn 11
12	Pokladní deník	1947	ukn 12
13	Kniha příjmů a výdajů	1913	ukn 13
14	Kniha příjmů a výdajů	1919	ukn 14
15	Kniha příjmů	1926	ukn 15
16	Kniha příjmů	1934	ukn 16
17	Kniha výdajů	1940	ukn 17
18	Kniha výdajů	1943	ukn 18
19	Kniha výdajů	1944–1946	ukn 19

II. Registrurní pomůcky

Podací protokoly

20	Podací protokol (6. 1. 1891 – 12. 10. 1898)	1891–1898	ppr 1
21	Podací protokol (14. 1. 1921 – 3. 1. 1940)	1921–1940	ppr 2

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

III. Spisový materiál

Spisy

22	Zápisy ze schůzí – výpisy (12. 8. 1888 – 1. 7. 1932)	1888–1932	kar 1
23	Úřední korespondence – okresní školní rada	1890–1918	kar 1
	Úřední korespondence – okresní školní výbor	1919–1928	kar 2
	Úřední korespondence – okresní školní výbor	1929–1946	kar 3
24	Úřední korespondence – škola	1891–1946	kar 4
25	Úřední korespondence – obecní úřady	1872–1946	kar 4
26	Úřední korespondence – místní školní rady, školy	1877–1949	kar 4
27	Úřední korespondence – rodiče žáků	1902–1914	kar 4
28	Úřední korespondence – berní úřad	1892–1946	kar 4
29	Úřední korespondence – péče o mládež	1911–1934	kar 4
30	Úřední korespondence – zapůjčení školní budovy	1909–1938	kar 4
31	Úřední korespondence – stavitelé	1899–1932	kar 4
32	Oběžníky místní školní rady	1891–1947	kar 4
33	Učitelé (ustanovení)	1892–1946	kar 4
34	Seznamy dětí	1870–1934	kar 4
35	Rozpočty místní školní obce	1923–1942	kar 4
36	Účetní závěrky místní školní obce	1935–1944	kar 4
37	Příjmy a výdaje	1884–1933	kar 4
38	Statistika	1911–1934	kar 4

Název archivní pomůcky:	Újezdní školní rada Velhartice
Značka archivního fondu:	ÚŠR Velhartice
Časové rozmezí:	1870–1949
Počet evidenčních jednotek:	25 (19 úředních knih, 2 podací protokoly, 4 kartony)
Počet inventárních jednotek:	38
Rozsah v bm:	0,55
Stav ke dni:	15. 1. 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Eva Ulrichová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Eva Ulrichová
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Pavel Havlovič dne 15. 1. 2019 – čj. SOAP/40-56/2019